

IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISHNI BASHORAT QILISH. MINTAQANING IJTIMOIY-IQTISODIY SALOHİYATINING ASOSIY TARKIBIY QISMLARI

Yusupov Nurbekjon Xasan o'g'li

Samarqand iqtisodiyoti va servis instituti

“Menejment” kafedrası Assistent

Uzoqov Sohib

Roziq o'g'li

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

MN-S323-guruh talabasi

Annostatsiya: Ushbu maqolada iqtisodiy-ijtimoiy rivojlanishni prognozlashtirish bir nechta muhim metodlari, mintaqaning ijtimoiy-iqtisodiy mehnat salohiyatining asosiy tarkibiy qismlari, diversifikatsiya va bandlik imkoniyatlari haqida keltirilib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Makroiqtisodiy tadqiqotlar instituti, XVJ, yashil iqtisodiyot, ekonometrik tahlil, demografik o'zgarishlar, diversifikatsiya, urbanizatsiya, migratsiya

Аннотация: В данной статье рассматриваются несколько важных методов прогнозирования социально-экономического развития, основные составляющие социально-экономического трудового потенциала региона, а также вопросы диверсификации и возможностей занятости.

Ключевые слова: Институт макроэкономических исследований, МВФ, зелёная экономика, эконометрический анализ, демографические изменения, диверсификация, урбанизация, миграция.

Annotation: This article discusses several important methods of forecasting socio-economic development, the main components of a region's socio-economic labor potential, as well as issues of diversification and employment opportunities.

Keywords: Institute of Macroeconomic Research, IMF, green economy, econometric analysis, demographic changes, diversification, urbanization, migration.

Kirish. Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni prognozlashtirish (bashorat qilish) mamlakatning kelajakdagi iqtisodiy o'sishi, aholi farovonligi, inflyatsiya, investitsiyalar va boshqa ko'rsatkichlarni oldindan taxmin qilish jarayonidir. Bu jarayon ekonometrik modellar, statistik tahlil, ekspert baholari va vaqt seriyalari kabi metodlarga asoslanadi. O'zbekistonda prognozlashtirish "O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida amalga oshiriladi, unda barqaror iqtisodiy o'sish orqali daromadi o'rtachadan yuqori bo'lgan davlatlar qatoriga kirish asosiy maqsad qilib belgilangan. Xalqaro tashkilotlar (XVJ, Jahon banki, OTB) va milliy institutlar (Prognozlashtirish va makroiqtisodiy tadqiqotlar instituti) prognozlari 2025-2026 yillarda YAIM o'sishi 6-6,8% atrofida bo'lishini ko'rsatmoqda. 2025 yil yakuniga YAIM hajmi 130-140 milliard dollardan oshishi, 2030 yilgacha esa 200 milliard dollarga yetishi kutilmoqda. Bu prognozlar islohotlar, investitsiyalar va global omillarga bog'liq.

Asosiy qism. Prognozlashtirish metodlari ekonometrik tahlil, regressiya modellari, vaqt seriyalari ekstrapolatsiyasi va ekspert baholariga asoslanadi. O'zbekistonda Prognozlashtirish va makroiqtisodiy tadqiqotlar instituti makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni monitoring qilib, ko'p variantli ssenariylar ishlab chiqadi. Masalan, 2025 yilda YAIM o'sishi uchun asosiy omillar: sanoat va xizmatlar rivoji, xorijiy investitsiyalar va energiya narxlari islohoti. Xalqaro valyuta jamg'armasi (XVJ) 2025 yilda o'sishni 6,8%, 2026 yilda 6% deb prognoz qilgan, inflyatsiya esa 9,1% ga yetishi mumkin. Osiyo taraqqiyot banki (OTB) 2025-2026 yillarda 6,6-6,7% o'sishni, Jahon

banki esa 6,2-6% ni bashorat qilmoqda. Bu farqlar global tariflar, oltin narxlari va energiya ta'minoti kabi xatarlarga bog'liq.

"O'zbekiston – 2030" strategiyasi prognozlashtirishning asosiy ramkasi bo'lib, 5 ta ustuvor yo'nalish bo'yicha 100 ta maqsadni o'z ichiga oladi. Strategiyada YAIMni 2030 yilgacha 200 milliard dollarga yetkazish, aholi jon boshiga daromadni oshirish va o'rtachadan yuqori daromadli davlatlar qatoriga kirish ko'zda tutilgan (avvalgi prognoz 160 milliard dollardan oshirilgan). 2025 yilda YAIM 130-140 milliard dollarga, inflyatsiya 8% atrofida, aholi jon boshiga daromad 3700 dollardan oshishi kutilmoqda. Bu maqsadlarga erishish uchun "yashil" iqtisodiyot, innovatsiyalar va hududiy dasturlar muhim rol o'ynaydi.

Prognozlarning asosiy omillari: ichki islohotlar (energiya subsidiyalarini qisqartirish, soliq imtiyozlari) va tashqi xatarlar (global savdo cheklovlari, oltin narxi pasayishi). Markaziy bank prognoziga ko'ra, 2025 yilda inflyatsiya 8%, 2026 yilda 7% ga tushishi mumkin. Jahon banki va XVJ hisob-kitoblariga ko'ra, o'rta muddatli o'sish 6% atrofida barqaror bo'lib, 2030 yilgacha o'rtachadan yuqori daromadli davlat maqomiga (ba'zi ekspertlar 2027-2030 yillarda) erishish real.

Xulosa. Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni prognozlashtirish O'zbekistonning barqaror taraqqiyotiga asos bo'lib, "O'zbekiston – 2030" strategiyasi va xalqaro prognozlar (XVJ, Jahon banki, OTB) orqali amalga oshirilmoqda. 2025-2026 yillarda YAIM o'sishi 6-6,8%, hajmi 130-140 milliard dollarga yetishi, 2030 yilgacha esa 200 milliard dollarga oshishi kutilmoqda. Bu ko'rsatkichlar islohotlar samarasi va global omillarga bog'liq bo'lib, inflyatsiyani 5-7% gacha pasaytirish, investitsiyalarni oshirish orqali aholi farovonligini ta'minlaydi. Kelajakda prognozlashtirishni takomillashtirish va xatarlarni yumshatish orqali O'zbekiston o'rtachadan yuqori daromadli davlatlar qatoriga chiqishi mumkin. Bu jarayon davlat siyosati, xalqaro hamkorlik va ilmiy yondashuvlarga asoslanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Abdurakhmonov Q.X. Inson resurslarini boshqarish. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. — 384 b.

2. Макаров И.Н., Бизин С.В. - Региональная экономика и управление развитием региона. Учебное пособия. Воронеж: НАУКА-ЮНИПРЕСС, 2021. - 116с.

3. Кнауб Р.В., Шамаева Е.Ф., Анисимова О.В., Горюнова Е.А. - Устойчивое развитие. Учебное пособие. Томск-Москва-Дубна: издательство РАЕН, 2021. - 264с.

4. Данилина М.В., Терновсков В.Б. - Устойчивое развитие. Учебное пособия. Москва: РУСАЙС, 2020. - 126с.

Axborot manbalari

1. <https://kun.uz/news/2025/12/30/samarqand-viloyatini-rivojlantirish-boyicha-prezident-qarori-qabul-qilindi>
2. <https://www.gazeta.uz/oz/2024/11/21/samarkand/>